

DET KONGELIGE BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Barne-, - ungdoms- og familiedirektoratet Barne-
Pb. 2233
3103 TØNSBERG

Deres ref

Vår ref

Dato

17/1528

28.09.2018

Plassering etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd

Vi viser til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets brev av 27. februar 2017 med spørsmål om hvilke plasseringsalternativer barnevernloven § 4-4 sjette ledd åpner for. Bakgrunnen for brevet er en henvendelse fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus av 21. september 2016 til direktoratet. Spørsmålet ble sendt videre til departementet fordi det ble ansett som prinsipielt spørsmål. Departementet beklager lang saksbehandlingstid.

Henvendelsen fra Fylkesmannen

I følge direktoratets oversendelsesbrev stiller Fylkesmannen spørsmål ved om barnevernloven § 4-4 sjette ledd gir anledning til å tilby fulltids institusjonstiltak til barn i en institusjon som ikke er godkjent i henhold til barnevernloven, og som heller ikke sorterer under annet lovverk som "institusjon". Direktoratet opplyser at spørsmålet har sitt utspring i to saker der barneverntjenesten hadde plassert ungdommer på et tiltak som gir et institusjonstilbud som ikke er godkjent som barneverninstitusjon i henhold til barnevernloven § 5-8. Det opplyses videre at tiltaket heller ikke sorterte under annet lovverk, men ga i utgangspunktet avlastnings- og fritidstiltak etter barnevernlovens bestemmelser.

Direktoratet opplyser at Fylkesmannen blant annet har vist til at det i retningslinjene om hjelpetiltak presiseres at hvis barnet plasseres etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd i fosterhjem, gjelder de samme reglene for disse fosterhjemmene som for fosterhjem som benyttes etter omsorgsovertakelse. Fylkesmannen viser deretter til at institusjon ikke er kommentert, og stiller spørsmål ved om dette betyr at de reglene som normalt gjelder for institusjon, ikke nødvendigvis gjelder for institusjon etter § 4-4 sjette ledd.

Fylkesmannen viser også til følgende uttalelse i Ofstad og Skar (2015, s. 89):

Postadresse
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

Kontoradresse
Akersgt. 59
www.bld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 793

Avdeling
Barnevernavdelingen

Saksbehandler
Christian Fredrik
Risvik Henningsen
22 24 24 14

"Plasseringsalternativene ved frivillig plassering etter § 4-4 [tidligere] fjerde ledd er ikke begrenset til plasseringsalternativene etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf § 4-14. Dette innebærer at barnet også kan plasseres i institusjonen eller tiltak som hører under andre lover uten at vilkårene i § 4-14 bokstav c er tilstede."

I følge direktoratet fremholder Fylkesmannen at en mulig implikasjon av første setning i uttalelsen er at det ikke er nødvendig å ta hensyn til barnevernloven §§ 5-1 eller 5-8 ved plassering etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd. Det vises samtidig til at Ofstad og Skar i siste setning presiserer at "dette innebærer" at institusjonen kan sortere under "andre lover" enn det bokstav c i barnevernloven § 4-14 åpner for. Fylkesmannen stiller spørsmål om hvordan det forholder seg med tiltak som er utformet som en institusjon, men som ikke sorterer under noen lov som institusjon, og som i utgangspunktet er en annen type tiltak; som avlastningstiltak eller fritidstiltak.

Fylkesmannen viser også til følgende uttalelse i Lindboe (2008, s. 81);

"Plasseringsalternativene ved omsorgsovertakelse, som er angitt i barnevernloven § 4-14, innebærer ingen begrensning ved plassering etter § 4-4 femte ledd. Som hjelpetiltak kan barn også plasseres i private tiltak eller i opplærings- eller behandlingsinstitusjon."

På denne bakgrunn stiller fylkesmannen spørsmål ved om dette betyr at plasseringsalternativene angitt i § 4-14 ikke innebærer en begrensning ved plassering etter § 4-4 sjette ledd.

Direktoratets vurdering

Direktoratet opplyser at de legger til grunn at plasseringsalternativene etter bvl. § 4-4 sjette ledd ikke er begrenset til plasseringsalternativene etter vedtak om omsorgsovertakelse, jf. bvl. § 4-14. Dette innebærer at barnet også kan plasseres i institusjoner og tiltak som hører innunder andre lover uten at vilkårene i bvl. § 4-14 bokstav c) er til stede.

Direktoratet gir videre uttrykk for at de ikke kan se at BLD har tatt stilling til om barnet med hjemmel i bvl. § 4-4 sjette ledd kan plasseres i institusjonsliknende tiltak som ikke er regulert i barnevernloven eller andre lover.

Departementets vurdering

Frivillige hjelpetiltak er nærmere regulert i barnevernloven § 4-4. Det fremgår av bestemmelsens første ledd at barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Det er presisert i bestemmelsen at hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Vilkaene for å iverksette frivillige hjelpetiltak er nærmere regulert i bestemmelsens annet ledd. Dersom barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har "særlig behov" for det, skal barneverntjenesten sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien. Det fremgår av bestemmelsens sjette ledd at dersom vilkårene i annet ledd er til stede, og dersom behovene ikke kan løses ved andre hjelpetiltak, kan barneverntjenesten også formidle plass i fosterhjem, institusjon eller omsorgssenter for mindreårige.

Departementet legger til grunn at kommunens barneverntjeneste har anledning til å tilby plass i et kommunalt botiltak som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 annet ledd. Dette forutsetter at vilkårene i denne og i øvrige bestemmelser i barnevernloven er oppfylt. Dette innebærer blant annet at kommunalt botiltak forutsetter at det må foreligge et "særlig behov" for tiltak, og at botiltaket har som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Videre må tiltaket være til det enkelte barnets beste, og barneverntjenesten må i sin saksbehandling ivareta barnets rett til medvirkning, jf. barnevernloven §§ 1-6, 4-1 og 6-3. Videre kan tiltaket kun benyttes dersom dette er faglig forsvarlig, jf. barnevernloven § 1-4.

Departementet legger til grunn at noen barn og unge som av forskjellige grunner ikke kan eller ikke ønsker å bo hjemme, kan ha behov for mindre omfattende tiltak enn plassering i fosterhjem eller i barneverninstitusjon. Samtidig kan behovet for å bo i eller i nærheten av sitt nærmiljø og nettverk være stort. Departementet er kjent med tilfeller der barneverntjenester benytter ulike typer botiltak som et frivillig hjelpetiltak. Eksempler på slike tiltak er hybeltiltak med oppfølging eller bofellesskap. Etter departementets syn kan slike tiltak imidlertid ikke regnes som et plasseringstiltak etter barnevernloven. Dette innebærer at et vedtak om plassering utenfor hjemmet etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd forutsetter at barnet enten plasseres i fosterhjem eller i en institusjon etter kapittel 5 i barnevernloven, eller etter annet lovverk. Når det gjelder plassering på grunnlag av barnets egen atferd etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26, skal barnet normalt plasseres i nærmere utpekte institusjoner, jf. barnevernloven § 4-27. Dette innebærer at andre tiltak ikke kan benyttes som et plasseringsalternativ etter barnevernloven § 4-4 sjette ledd.

Det er ikke gitt nærmere regler i barnevernloven om godkjenning, kvalitet og tilsyn med barn i andre former for botiltak tilsvarende som for fosterhjem og institusjon. Slike tiltak må derfor skilles fra institusjoner, som er rettet mot barn som har behov for behandling og særlig oppfølging, og fosterhjem, som er rettet mot barn som trenger trygghet og omsorg i en familie.

Dersom kommunen velger å iverksette andre former for botiltak som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 annet ledd, er det kommunen som har det hele og fulle ansvaret for at tiltaket oppfyller ulike krav i lov- og regelverk, herunder at tiltaket er faglig forsvarlig. Barneverntjenestens lovfestede plikt til å yte forsvarlige tjenester og tiltak etter barnevernloven § 1-4 er en rettslig standard som stiller krav både til kvalitet, innhold, omfang og når tjenester ytes.

Etter departementets vurdering stilles det store krav til kommunens oppfølging av og kontroll med tiltaket, og at kommunen sikrer at rettssikkerheten til barn og familier fullt ut blir ivaretatt. Kommunen har en lovpålagte internkontrollplikt etter barnevernloven, jf. barnevernloven § 2-1 andre ledd. Plikten innebærer at kommunen må sikre at den har nødvendig og tilstrekkelig kontroll også med slike tiltak. Etter vår vurdering vil det ikke alltid vil være praktisk mulig for kommunen å ha den form for kontroll som er en forutsetning for lovlig å kunne iverksette botiltak som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 annet ledd.

Departementet vil også vise til at internkontrollplikten blant annet innebærer at barneverntjenesten til enhver tid må ha oppdatert og tilgjengelig dokumentasjon som viser hvordan kommunen sikrer at tiltaket utføres i samsvar med lov- og regelverk, herunder at tiltaket er faglig forsvarlig. Dette innebærer at barneverntjenesten også må ha rutiner for systematisk oppfølging av slike tiltak, samt dokumentasjon på hvordan oppfølgingen faktisk skjer.

Selv om det er kommunen som har det hele og fulle ansvaret, vil departementet understreke at fylkesmannens ansvar for å føre tilsyn med kommunens oppfyllelse av sine lovpålagte oppgaver etter barnevernloven §§ 2-3 tredje ledd og 2-3 b annet ledd også omfatter tilfeller der en kommune har fattet et vedtak om botiltak som et frivillig hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4 annet ledd.

Departementet vil for øvrig nevne at Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar etter barnevernloven §§ 9-4 og 9-5 ikke omfatter tilfeller der kommunen fatter vedtak om et kommunalt botiltak etter barnevernloven § 4-4 annet ledd. Det er dermed den enkelte kommune som har det økonomiske ansvaret for slike tiltak, jf. barnevernloven § 9-1.

Videre oppfølging

I Prop. 73 L (2016-2017) er det vist til at det i NOU 2016: 16 *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse* er pekt det på at kommunale botiltak utgjør bosted i offentlig regi for barn med spesielle behov, og at det derfor må sikres at disse bostedene er egnet for denne type opphold. Utvalget har derfor foreslått en bestemmelse om at departementet skal gi nærmere forskrift om kvalitet, godkjenning og tilsyn for ulike typer botiltak som ikke anses som fosterhjem, institusjon eller omsorgssentre. Departementet vil vurdere dette nærmere i det videre arbeidet med ny barnevernlov.

Med hilsen

Mette Kristin Solum (e.f.)
avdelingsdirektør

Christian Fredrik Risvik Henningsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi
Fylkesmannen i Oslo og Akershus